

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum V. Decretalium, Per Quadraginta, Et Unum Titulos Distributum,
In quo agitur De Judicio criminali, exponendo primùm actiones in eo
judicio instituendas, & suscipiendas, ...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1709

Articulus II. De habilitate Accusatoris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73064](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73064)

ARTICULUS. II.

De habilitate Accusatoris.

17 **E**T si verum sit, multos esse inhabiles ad accusandum, hoc est, multos ab accusando, juris dispositione, repelli, tanquam non legitimos accusatores, ut mox dicemus, juxta L. II. nemo tamen ab hoc arceri potest, si suam, suorumque injuriam prosequatur. Nam postquam in citata L. enumerati sunt, qui non admittuntur, subiungitur: *hi tamen omnes, si suam suorumque injuriam prosequantur, aut mortem propinquorum defendant, ab accusando non excluduntur*; nomine suorum communiter veniunt ascendentes, & descendentes; Patroni, & Patronæ; liberi, fratres, sorores, uxor; focer, socrus; Gener, nurus; vitricus, noverca. Cæterum communis regula est, omnibus permissum esse accusare, qui jure non sunt specialiter, ac expressè prohibiti, L. qui accusare. ff. de Accusat. Quod enim nullo jure prohibitum, concessum intelligitur c. 2. de transl. Episcop. junct. Gloss. V. non incurritur; & L. ab ea parte 5. ff. de Prob. Est autem hic sermo de jure publico, cujus punishmentem exigit utilitas publica; nam de crimine privato is solum accusare potest, cujus interest, ut colligitur ex c. Illa Præpositorum 3. h. t. & §. I. Instit. de Publ. Judic. Porro complures sunt, qui jure excluduntur ab accusando, ut dicemus in sequentibus: atque adeo, qui non reputantur accusatores legitimi. Hi enim omnes, & soli sunt, qui justè, & secundum leges idonei reperiuntur, juxta cit. c. I. h. t. Hinc:

18 Quæstio est I. an Clerici criminaliter accusare possint Laicos? Ex multis causis certæ personæ prohibentur ab accusando; nam propter dignitatem personæ, regulariter Clerici prohibentur criminaliter accusare Laicos. 2. q. 7. c. sicut 6. ibi: sicut sacerdotes, vel reliqui Clerici à secularium Laicorum excluduntur accusatione, ita illi ab istorum sunt excludendi, & alienandi criminatione. Nam accusare est genus illaudabilis intentionis, ut dicitur 2. q. 7. c. si quis 50. junctâ Gloss. V. Illaudabilis; adeoque personam Deo dicatam regulariter non decens, etiam si non agatur ad vindictam publicam. Dixi regulariter; nam pro casu quo suam, suæque Ecclesiæ injuriam accusando defendunt, licitè accusant, etiam si delicto, de quo accusant, poena sanguinis annexa, & ab illis non intenta, Reo deinde per Judi-

cem infligeretur; si prius expressè protestentur, quod non ad vindictam, seu poenam sanguinis, sed ad illati damni reparationem accuset, ut expressè deciditur c. 2. de homicidio in 6. ratio ibidem redditur: *alioquin, sic propter hujusmodi metum* (quod judex contra tales accusatos possit procedere ad poenam sanguinis) *saliter conquiri non audent, daretur plerisque materia trucidandi eosdem, & ipsorum bona liberè depradandi.*

Quæstio est 2. an Laici criminaliter accusare possint Clericos? R. quod Laici excludantur à jure accusandi Clericos, constare 1. ex cap. sicut cit. Deinde ex c. non est 1. c. nullus Laicus. 2. c. Laico. 3. c. Sacerdotes. 8. c. Oves. 13. caus. 2. q. 1. demum etiam ex c. 10. h. t. ubi Alexander 3. Joannem Laicum, qui Manconellam Presbyterum accusabat de Simonia, ab accusando rejecit, *quia Laicus erat*; & (ut notat Wagnerck in comment. Exegetico ad cit. c. 10.) *accusati inimicus*; ut colligitur ex mutua accusatione, & præsumptione collusionis cum fratre suo Presbytero B. qui illum induxerat ad Manconellam secum accusandum.

Porro, quod Laici non possint jure 20 criminaliter accusare Clericos, inter multas alias causas etiam ex eo est, quod Laici ex odio, quo solent plerumque Clericos persequi (ut dicitur c. Laicos. 5. c. Laici. 14. 2. q. 7.) oppido Clericis infesti sint; & ideo præsumantur potius moveri odio, quam zelo justitiæ: sic Julius Clarus in practica §. fin. q. 14. n. 21. Farinac. p. 1. l. 1. tit. 2. q. 10. n. 13. Excipitur tamen casus, quo Episcopi, vel Clerici in fide errarent, ut expressè habetur in 2. q. 2. c. Sacerdotes. 8. ibi: *etiam si ipsi* (nimirum Clerici, & animarum Pastores) *aliter, quod absit, agant, nisi in fide erraverint.*

Et ideo communiter conceditur, Clericos accusari posse à Laicis in criminibus, & delictis gravioribus, ac enormibus, si bono zelo denuntientur ea crimina. v. g. 1. in crimine hæresis, ut dictum est. 2. in Simonia. c. Tanta. de Simon. 3. in crimine læsæ Majestatis, c. sanè. 15. q. 3. L. si quemquam C. de Episcop. & Cleric. 4. Secundum aliquos in crimine Sacrilegii, c. qui autem. 17. q. 4. ac in crimine dilapidationis. c. non liceat 12. q. 2. sic Gloss. in c. non est. 2. q. 7. V. Quod verò; sed hoc limita, si non sint inimici accusati? propter dicenda in seqq. Constat hoc etiam ex c. Clericos. 2. q. 7. junctâ

in d. Gloss. in casu, ubi dicitur: Laicos, & Clericos, qui proni sunt, ad accusandum alios, non debere admitti ad accusandum Episcopos, vel Clericos, nisi prius eorum opinio, & vita discutatur. Quod sanè magno momenti, & revera gravis obligationis est, ut tot calumniantium linguæ nimium pronæ, non inveniunt faciles Judicum aures, ingenti bonorum detrimento, & malorum illicio.

22. Notandum tamen 1. quòd Glossa in c. non est. n. supra citato, expressè addat, *hoc demum procedere, supposito bono zelo accusantis* c. Licet Heli. de Simon. & si accusatus fuerit vitæ suspectæ; nam si accusatus fuerit bonæ vitæ, tunc in dictis criminibus accusare permittuntur Laici solum bonæ vitæ. c. Per tuas. de Simon. sic Gloss. cit. c. simul addens: hæc dici, *de solemnibus accusationibus*; in denuntiatione autem omnes admitti; sed hoc intellige, non de denuntiatione judiciali, sed Evangelica, ut ibidem notatur. Coeterum quando per exceptionem opponuntur crimina contra Clericos, vel Monachos testificantes, ad eos à testimonio repellendos, contra ipsos possunt admitti testes Laici, cum talis causa sit civilis, non criminalis; quia agitur de crimine via exceptionis ad repellendum; non accusationis, ad vindictam publicam. sic Barb. in c. super his. h. t. n. 3.

23. Not. 2. Parochianis licitum esse, accusare suos Parochos, cum vel suo muneri pastoralis defunt, vel licentiosè vivunt; vel res Ecclesiæ prodigè, ac noxiè curant; sequitur ex dictis. Eorum enim interest, habere bonum Parochum, seu Pastorem, & Ecclesiæ suæ administratorem. sic Haunold. tomo 6. de Just. tract. 3. n. 23. q. 3. intellige tamen, apud Judicem competentem, nimirum Ecclesiasticum; non autem secularem, etiam Patronum, vel Advocatum Ecclesiæ. Nam *Laicis nulla in Clericos potestas attributa est*, ut constat ex c. 2. tit. de foro compet.

24. Quæstio est 3. An inimicus criminaliter accusare possit? Responso est negativa; quia talis præsumitur ad accusandum moveri potius privata vindictæ causâ; quam zelo Justitiæ; sic Julius Clarus in pract. criminal. §. fin. q. 14. n. 17. & videtur specialiter habere animum sumendi vindictam de inimico, ut advertit Mascard. de Probat. conclus. 98. n. 2. & conclus. 1128. n. 6. Menoch de Præsumpt. L. 6. præsumptione

29. n. 26. Nec obstat dictis, quòd sacri canones eos removeant ab accusandi munere, quos leges rejiciunt. c. Accusatores. 3. q. 5. in legibus autem civilibus non reperitur inimicus excludus ab accusando, ut constat ex L. Qui accusare, ff. de accusat. & toto tit. eod. qui accusare non possunt. Quia ibi non dicitur, quòd excludant eos tantum. Sic etiam dicitur, quòd omnes, *jure canonico*, infames dicantur, quos leges Seculi infames dicunt. c. omnes verò. 6. q. 1. & tamen præter illos aliqui jure canonum infames sunt; nec omnino omnes, qui jure legum, ut dicemus infra.

Nota tamen 1. sermonem hic esse de accusatione in judicio criminali, atque adeò criminaliter intentata. 2. debere intelligi de inimicitia capitali, & gravi. Quæ porro inimicitia censetur hic gravis, traditur à Claro cit. & Farinac. p. 1. l. 1. Tit. 2. q. 12. à n. 34. rectè tamen notat Wagnereck in exegefi ad c. meminimus, 13. h. t. Notabili 3. in hac materia, idem esse *inimicum capitalem, & manifestum*; & hoc tunc merito judicari, quando adsunt manifesta indicia odii, seu sinistri affectus in accusante adversus accusatum. Ex hoc enim prudenter concluditur, illum non duci bono zelo, & sincero animo, qui ad solum bonum publicum in puniendis delictis accusationem referre debet.

Nota 2. ad hunc juris effectum etiam 26 eos, qui cohabitant cum inimico accusati, censei inimicos ejus, c. Repellantur, 7. h. t. non tamen *capitales* c. 1. dist. 93. hi tamen, ut & eorum accusatio repellatur, non quidem plenè, sicut ipsius inimici; in tantum tamen, ut minor illis fides adhibeatur; Sic Farinac. p. 2. l. 2. q. 13. n. 46. Et hoc à fortiori procedit de his, qui sunt positivè amici, & quasi continui cum inimico accusati. Barb. in cit. c. Repellantur. n. 3. *quia propter amorem, ac odium saepe pervertitur hominum judicium.* c. Quatuor. 11. q. 3. & Gloss. in cit. c. Repellantur V. amicitia.

Ex hoc colliges 1. quòd possit quis excipere contra inimicum accusantem, cumque exceptione inimicitia ab accusando repellere; quod verum est, licet culpâ suâ causam dederit inimicitia (excipe nisi malitiosè, ac per dolum hoc fecerit) quia hic non attenditur tam causâ litigandi, quam affectus, quo quis movetur ad accusandum, qui communiter depravatus præsumitur in inimico.

28 Colliges 2. Laicum etiam in criminibus exceptis repelli ab accusando Clericum, si sit inimicus, sic in c. 10. h. t. Joannes Laicus, qui Manconellam Presbyterum, & H. Laicus, qui Cassiotam Abbatissam accusavit de crimine simoniæ, (quod est inter excepta) repulsus fuit, titulo inimicitiae cum accusatis; sic Eman. Gonzalez ad cit. c. 10. n. 6. & alii communiter: quia contra inimicum stat præsumptio privata vindictæ, nascentis ex odio inimicitiae, consequenter defectus zeli justitiæ, quo carens inhabilis est ad actus justitiæ, præsertim in criminalibus.

29 Nota 3. etiam inimicum recentè reconciliatum patiter ab accusando repelli c. *Accusatores*. 3. q. 5. secus est, si jam dudum extincta sit inimicitia; Gloss. in c. 32. de Simon. V. *Inimicitias*; quia vulnere recentè confanato facilis est sensus. Et idè nec in notoriis criminibus ad accusandum admittitur inimicus, ut docet Farinac. cit. q. 12. à n. 40.

30 Nota 4. Inimicum non posse opponere exceptionem *voluntariam*, quæ contingit, cum quis spontè, non molestatus, seu provocatus, venit ad iudicium, ac in eo aliquid contra alterum opponit; constat ex c. *Meminimus*. 13. h. t. & ratio est, quia ex illa præsumitur quis inimicus: secus est de *necessaria*, quam nimirum quis facit requisitus, vel iustus; sic enim solum paret mandato Judicis. *Obedientia* autem tollit omnem calumniam, & suspicionem inimicitiae c. *qui culpatur* 23. q. 1. c. *ad aures* §. 1. de Tempor. ordinat. sic Abbas in cit. c. *Meminimus*. n. 4. & 8.

31 Ex hoc colliges 1. quod nec in criminibus exceptis (quale est crimen Simoniæ) ad criminaliter accusandum admittatur inimicus, quia scilicet suspectus est de calumniis, non bono zelo, ut dictum est n. 25. Colliges 2. eum, qui in causa criminali, testem agit contra alterum, non posse postea in eodem, vel alio iudicio, super eodem crimine illum accusare e. 10. h. t. ibi: *quia in testimonium illius cause adductus fuit*, & c. *Meminimus* 13. h. t. ibi: *Cum non liceat Laicis contra Clericos, & Monachos testimonium ferre*; & *contra eam* (Abbatissam de simonia accusatam) *testimonium tuleris*. Nam ex tali depositione, seu testimonio præsumitur inimicitia inter testem, & eum, contra quem deposuit, sic Abbas in c. *Meminimus*. n. 8. Gonzalez in cit. c. *Meminimus*. n. 4. sed

hoc intellige, si egit testem *voluntarium*, & utrò se oblitit ad testificandum, propter rationem superius datam; quod autem dicitur, Laicos non posse testimonium ferre contra Clericos, intellige, deponendo contra illos in causa criminali, criminaliter intentata; non autem si deponant solum, ut à testificando repellantur, ut monui sup.

Quæstio est 4. an Monachi, vel Religiosi, possint accusare suum Abbatem, vel Prælatum? R. affirmative, ut apertè deciditur in c. *ex parte*. 11. h. t. quia Monachus accusando proprium Prælatum delinquentem, censetur procurare bonum Monasterii, cujus interest non habere Prælatum malum, seu lupum pro Pastore. Constat etiam ex c. *illa Præpositorum* 3. h. t. Nota tamen 1. pendente tali accusatione Religiosum nihilominus teneri suo Prælato obedire in licitis; cum nondum sit privatus officio; excipe nisi præciperet, ut desistat ab accusatione; nam hoc præceptum foret injustum; ita Sanch. l. 6. moral. c. 12. n. 13. Nota 2. subditum in dato casu non teneri, priusquam accuset Prælatum, petere, ac impetrare licentiam, seu veniam ab eodem, vel Episcopo; cum jam à jure concessa sit in c. *ex parte*; ita Sanch. n. 19. c. *illa Præpositorum*. 3. eodem. Nota 3. cum Religiosi proprium non habeant, expensas necessarias in casu dictæ accusationis, ipsis præstari debere ex rebus Monasterii, donec causam debitum finem accipiat; ita decusum est in c. *ex parte*; ac ejusmodi expensæ non repetuntur ab accusatore in hoc casu, etiam si succumbat, c. *olim*. 26. h. t. sic Barbosa in cit. c. n. 2. Excipe tamen, nisi accusans ipse habeat peculium sufficiens ad prosecutionem accusationis; quia tunc cessat ratio prioris decisionis, nisi accusatio fieret ob utilitatem Monasterii; tunc enim hoc expensas præstare deberet; unde primum intelligitur, si accusatione prosequatur causam propriam.

Nota 4. cum subditus accusat suum Prælatum, accusationem non admittendam, nisi post præcedentem causam cognitionem summariam etiam sine presentia partium, an procedat bono, vel malo zelo? sic Joann. Andr. hic n. 9. qui non rarò deficit in subditis malè contentis. Nota 5. Prælato accusato à suis Religiosis, debere expensas præstari à Monasterio ad se defendendum, usque ad finem litis, cum Monasterii intersit, non deponi Abbatem, exper-

tem

rem culpa; sic Gloss. in c. ex parte V. alia. Et hoc procedit, esto Abbas foret suspensus ab administratione; non autem, si foret verè ac realiter depositus; quia tunc non amplius haberet aliquid commune cum Monasterio. Ita Sanch. cit. n. 24. Nota 6. etiam conversos Laicos admitti ad criminaliter accusandum Prælatum. Ratio enim pro illis eadem est, ac pro aliis; & colligitur ex c. Illis 3. h. t. ibi: *si quispiam ex Monasterio sit ejusdem Abbatis, qui ausit dicere, hoc est, accusare, &c.* Nota 7. quibus diximus licitum esse accusare suum Prælatum, iis etiam licere illum denuntiare, idque non solum ob delictum dolo commissum, sed etiam ob culpam seu negligentiam. Abbas in c. Illis. n. 3. Nota 8. non tantum in institutione Prælati, sed etiam in ejus destitutione (sive viâ accusationis, sive denuntiationis, aut inquisitionis procedatur) causam esse tractandam in præsentia eorum, quorum interest c. Illis cit. & Gloss. V. dicere c. Illa Præpositorum. 3. eodem.

34 Quæstio est 5. an Monachi, seu Religiosi possint alios accusare? R. negativè, ut deciditur in cit. c. Ex parte, junctâ Glossâ V. licet alios. Excipe tamen 1. quod accusare possint Extraneum, si duæ conditiones concurrant, 1. licentia Abbatis. 2. si monasterii utilitas id postulet. c. Monachi. 16. q. 1. Excipe 2. casum, de quo n. 18. ut quando cum licentia Prælati, suam, vel Ecclesiæ sibi commissæ injuriam prosequuntur, præmissâ protestatione, de qua ibidem dictum est.

35 Nota tamen 1. hæc protestationem non esse necessariam, quando accusatio fit coram iudice Ecclesiastico; ut si Religiosus alium accuset de crimine, poenâ mortis digno. Nam textus in c. Prælati, de homicidio. in 6. requirit eam, dum accusatio fit apud iudicem secularem. Ita Suarez D. 47. de Censur. sect. 2. n. 18. Naldus in summa V. Irregularitas n. 11.

36 Et hoc procedit, licet Judex Ecclesiasticus in dato casu Reum tradat brachio seculari. Nam sicut in isto casu Judex Ecclesiasticus non concurrat ad mortem, concursu qui dispositione juris inducat irregularitatem; sic nec accusator; ita Suar. cit. & ex illo Lezana, in summa qq. Regularium, Volum. 2. V. Accusare, n. 19. quod tamen intellige solum pro casu, quo accusatio fit à Clerico, vel Regulari, pro defensione sua, ac suorum, ut loquitur cit. c. Prælati.

37 Ex hoc sequitur, quod, si Clericus, vel

Monachus apud Judicem secularem accusaret alterum de illata injuria personis extraneis, contra irregularitatem non prodesset ei dicta protestatio, si accusatus poenâ sanguinis puniretur. Sic Navar. c. 27. n. 217. quia sic non defenderet suam, aut suorum injuriam. Illud hic etiam annotandum, si Monachus alium, præter Abbatem, accuset, non deberi illi expensas à Monasterio, ut docet Glossa in c. Cum Pastor, V. eodem. 2. q. 7. Coetera quæ concernunt irregularitatem ex tali accusatione nascentè in casu seculæ poenæ sanguinis accusati, dicemus infra tit. 39.

Præter prædictos, ex aliis quoque causis repelluntur aliqui ab accusando. Nam 1. ob defectum ætatis ab accusando repelluntur Pupilli, nisi defendant suam, vel parentum injuriam; possunt tamen 1. cum autoritate Tutoris, si sint majores infante, licet impuberes; aut cum autoritate Curatoris, si sint minores, sed puberes. Secundò, propter imbecillitatem sexus repellitur mulier; cum propter eam facile inducatur, ut operetur ex amore, vel odio, nisi suam, suorumque injuriam prosequatur: hinc potest accusare occisorem sui mariti. Excipe pariter crimina excepta. Gloss. in c. 10. h. t. V. Laicus; & calum annonæ, cum ad publicam utilitatem spectet. Coeterum certi solum casus (iique novem tantum, videndi apud Hauld. tomo 6. de Just. tr. 3. n. 26.) in jure inveniuntur excepti, quibus mulier accusare non prohibetur, licet non prosequatur suam, vel suorum injuriam.

Tertiò ob reverentiam accusando debent repelluntur liberi, & liberti, ne possint accusare parentes, & Patronos. Excipe duos casus; Primus est, quando parens esset patriæ, vel reipublicæ hostis, vel proditor, 2. si Principi necem, vel interitum machinaretur; quia communis reipublicæ salus est privatæ præferenda. Sic Azor. p. 2. l. 2. c. 3. q. 11. prohibentur etiam servi, & vasalli dominum accusare. Azor p. 3. l. 13. c. 19. q. 6. n. 2. Coeterum in lege pen. C. Qui accusare, conceditur servis accusare posse de crimine læsæ Majestatis: ibi: *Majestatis autem crimen tantum, excipimus.* An autem Clientibus liceat Advocatos suos, seu protectores in jus vocare, vel contra illos testificari, dictum est in 3. Decretal. de jure Patronatus.

Quartò ob fidem dubiam, & suspectam repellitur Pauper, qui scilicet in bonis minus habet, quàm 50. aureos. L. nonnulli ff. de

ff. de accusat. (nam paupertas cogit ad illicita) excipe, nisi constet, quod sit honesta vita. Ob indignitatem personæ excluduntur infames, & criminosi. c. *Infames*. 6. q. 1. c. *querendum* 2. q. 7. & l. *qui accusare*, ff. de accusat. ac l. *criminosi*, junct. gloss. V. *Exstimatio*. C. de his, qui accusare non possunt. His accedit *Excommunicatus* excommunicatione majori, idque in utroque foro, licet suam, suorumque injuriam prosequatur; quia talis repelli debet ab agendo in judicio. c. *Intelleximus*. 7. de Judic. & c. 1. de except. in 6. Accusator autem in causa criminali propriè est actor. Excluduntur demum etiam *Pagani*, & *Judæi*, qui non possunt accusare Christianos; nec *Hæretici* Catholicos. c. *Pagani*. 2. q. 7. etiam in criminibus exceptis. Gloss. ibidem. V. *accusare*. Salvo tamen semper casu, de quo dictum est n. 17.

41 Quæstio est 6. an quis obligetur accusare? R. quod regulariter nemo invitus accusare cogatur. c. *si quem penituerit*. & c. *si quis iratus* 2. q. 7. & colligitur ex c. *licet*. 14. de accusat. apud Barbof. ibidem n. 3. intellige tamen in causa privata; quia potest juri suo cedere, & illatam sibi injuriam remittere; quod tamen sic accipe, ut etiam in hoc casu compelli possit à Judice propter bonum commune, ut saltem coram ipso declaret, quis eum offenderit? ut habitâ hinc informatione, inquisitionem necessariam Judex instituat causâ boni communis, nisi offensus esset ex privilegiatis ad non testificandum. Itâ Thom. Sanchez l. 6. Confil. Moral. c. 1. dubio 26. n. 5. Ubi autem crimen in commune damnum corporale, vel spirituale redundat, & aliter perfectè remedium adhiberi non potest, quia necesse est, ut non tantum damno obvietur, sed etiam, ut Reus puniatur, accusare tenetur; qua tamen in re maximè consideranda est ratio boni publici, & delicti, de quo accusando agitur; Nisi enim delicti gravitas, & Reipublicæ necessitas exigat fieri delationem ejus criminis *criminaliter*; non tantum non obligatur quis ad illud *criminaliter* accusandum, sed nec *licite* ager, ut mox dicemus.

42 Quæstio est 7. an sit licitum accusare de delicto, quod quis sufficienter probare non potest? R. cum D. Antonino p. 2. tit. 1. c. 19. §. 1. non licere in causa criminali *propriè* accusare, nisi accusator sit certus de crimine, vel habeat testes, quibus id legitime probare possit. Aliàs enim non tan-

tum exponit se periculo pœnæ calumniantis, de qua tit. 2. sed etiam injustè lædit famam ejus, quem sic accusat, & est causa injusta damnorum omnium consequentium pendentiam accusationis criminalis. Et quoniam jure naturali prohibitum est, hominem, qui est in statu dignitatis illæsa, seu in possessione bonæ famæ, de tali statu dejicere, nisi hoc exigat vel gravis causa nascens ex delicto, certo saltem moraliter, vel necessitas boni communis, privati hominis commodo prævalentis; non modò non utrumque licitum erit, *delictum criminaliter accusare*, quod quis novit, probari non posse; sed etiam injustum contra justitiam strictam, seu commutativam. Nam ubi deficit facultas probandi delictum, deficit medium unicè necessarium ad propriè accusandum tale delictum criminaliter; & animus boni Zeli, sine quo nec ratio boni publici, nec ullum jus humanum exigere potest talem accusationem; cum idem esset, ac velle finem cum certa scientia de defectu medii unicè necessari, quod rationi dissonum est. An autem exigi talis accusatio possit ad inquirendum? videri possit alicui, quod sic; sed neque hoc licitum erit. quia juris naturalis est, cum agitur de præjudicio tertii, exigente illud justâ, & proportionatâ causâ, id fieri debere per medium sufficiens, & efficax; quanto minori damno ejus fieri potest, si finis intentus æquè bene, prout exigitur, & necessarium est, obtineri possit, id, quod manifestum est etiam in causis naturalibus: at inquisitio (si videatur necessaria) obtineri potest denuntiatione simplici, cuius loco adhibere criminalem accusationem, ab eo faciendam, qui crimen accusatum probare non potest, certè non sanum est, minus justè exigitur: ergo.

Quæstio est 8. an accusator possit desistere à coepta accusatione? R. 1. ante litem inchoatam posse illum desistere, nisi aliud exigat necessitas boni communis, ut dictum est; secus est post litem inchoatam, nisi accedat licentia Judicis; quia, cum contraxerit obligationem, vel delictum probandi, vel pœnam subeundi, si in probatione deficiat, non potest se autoritate propriâ, & ex libitu, ab illa liberare. Imò si Reus propter factam accusationem, vel tormentis subjectus est, vel infamatus, accusator desistere non potest, sine Rei consensu; Secus incidet in pœnam Senatûs Consulti

Turpilliani, si crimen publicum sit. L. I. C. Ut nemo inuitus: vel punitur poena extraordinaria, arbitrio Iudicis, si sit crimen privatum. L. si quis 7. ff. eodem.

44 R. 2. si accusator deprehendat, se errasse, quia falso putavit, accusatum esse reum criminis, cum teneri desistere ab accusatione; quod etiam procedit, si videat, se non posse crimen probare. 2. si dubitet invincibili dubio; alias verè calumniaretur. 3. si iudex accusationem rejiciat, vel admittam rescindat. sic Less. l. 2. Just. c. 30. à n. 14.

45 R. 3. eum, qui semel ab accusando desistit, vel interrogatus dixit, se nolle accusare, posse desistere. Talis enim, volens sub hoc accusare, repellitur, juxta L. 2. ff. ad S. Consul. Turpill. ibi: qui desiterit agere, amplius & accusare prohibetur; Censetur enim juri suo cessisse, nec remittentibus actiones suas dandus est regressus. Et ideo talis licet potest desistere; sed tunc ei silentium imponi debet, ut non possit eum amplius de tali crimine accusare c. licet. 14. h. t. V. n. 47.

46 R. 4. non licere desistere ab accusatione coepta. 1. post litem contestatam L. 15. §. qui post. ff. ad Senatuscons. Turpillian. 2. nec post datos fidejussores de prosequenda lite L. 1. C. eodem. 3. nec post oblatum libellum, licet nec lis adhuc contestata sit, nec dati fidejussores. Auth. qui semel. C. quomodo, & quando Iudex, junctà L. absentem. ff. de poenis: Secus tamen ante datum libellum, etiamsi citatio rei facta sit.

47 Quæstio est 9. an accusator audiendus sit, si non comparet in termino ad comparandum præfixo à iudice? R. negativè, nisi probet justam causam absentia. c. quisquis. 4. q. 5. L. si ea. 7. C. de his, qui accusare non possunt. Si verò terminus illi præfixus sit ad instantiam accusati, ut causam agat, imponitur ei silentium, non antè, sic Abb. in cit. c. Licet. 14. h. t. n. 2. ibi: Nos igitur prædictis Canonicis (qui Archiepiscopum Bisontinum de variis criminibus accusarunt, sed antè, vel citra inscriptionis vinculum desistere voluerunt) super prædictis silentium duximus imponendum; ne te de cætero super his accusare liceat, vel etiam infamare.

48 Quæstio est 10. an accusatio fieri possit per literas cœcas? hoc est, illas, quæ non continent nomen accusantis? R. si accusatio sit solemnis, de jure communi non posse, ut constat ex n. 6. Coeterum accusa-

Tom. V.

tio non fit nisi propria voce accusantis, ac præsentè illo, qui accusatur; quia nullus absens accusari potest, nec accusare, c. per scripta 2. q. 8. ibi: nullus absens, aut accusari potest, aut accusare. c. Accusatori 3. q. 9. ubi dicitur: nisi Reo præsentè accusator non audiatur. Idem habetur in c. 2. 3. & sequent. ibidem: secus est de denuntiatione, quæ omnino fieri potest per literas. Et quavis Stephanus Papa in cit. c. per scripta, prohibeat accusationem fieri scriptò; & Sixtus 3. in c. immediatè antecedente velit, eam fieri cum inscriptione; aliud tamen non exigitur, quàm ut accusator libellum accusationis in scriptura facta, propria voce coram iudice, & præsentè accusato, legat.

Quæstio est 11. quid agendum cum 49 accusato, actore non probante, vel in iudicio non comparente? R. et si actore, seu accusatore non probante, Reus absolvi debeat, ut ex communi notat Fagnanus in c. Ne imitatis, de constitut. à n. 359, indicendam tamen accusato purgationem canonicam, seu probationem innocentia suæ, pro ut præscribunt sacri canones, ut dicemus tit. 34. quando est infamatus apud bonos, & graves viros; ut constat ex c. Veniens. 15. h. t. quod tamen intellige, tunc solum, quando alias convinci non potest de illo crimine, ut dicitur c. 2. 5. 6. & 8. eodem tit. 34. & adsunt verisimiles suspiciones, vel præsumptiones commissi criminis c. si quis. 4. eodem. Sic Hostiensis in c. Accedens. 23. h. t. Idem est, si accusator non comparet in termino à iudice ad comparandum præfixo; tunc enim audiendus non est, nisi probet justam causam absentia. c. quisquis. 4. q. 5. L. si ea. 7. de his, qui accusare non possunt: si verò terminus illi præfixus sit ad instantiam accusati, ac in eo non compareat accusator, etiam post monitionem, ut causam agat, imponitur ei silentium, non antè. Sic Abbas in cit. c. Licet. h. t. n. 2. ut jam diximus supra n. 47.

ARTICULUS III.

De Habilitate Accusati.

SEU quòd idem est, an quilibet accusari possit? quòd enim non possit accusari quilibet à quolibet, ex dictis constat. Nam inde habetur 1. Laicos à Clericis, & Religiosis non posse accusari, nisi in certis casibus à n. 18. Deinde nec Clericos à Laicis, à n. 19. Nec alterum ab inimico à n. 24. &c.

B

Simi.